

فکرو نظر۔۔۔۔ اسلام آباد

جلد: ۳۴ شماره: ۲

اجتہاد: کتابیات

شیر نوروز خان ☆

کتب

- ۱۔ ابو القاسم بن زین العابدین بن کریم
اجتہاد و تقلید - کرمان: چاپخانه سعادت، ۲۹۳ ص۔
 - ۲۔ ابوالنصر، عبدالجلیل عیسیٰ
اجتہاد الرسول صلی اللہ علیہ وسلم - الکویت: دارالبیان، ۱۹۶۹م - ۲۰۳ ص۔
 - ۳۔ الاجتہاد فی الشریعہ الاسلامیہ التریبہ الاسلامیہ و اثرہا فی
المجتمع الاعلام و اثرہ فی نشر القسم الاسلامیہ و حملتہا۔
الریاض: جامعہ امام محمد بن سعود الاسلامیہ، ۱۹۸۴م - ۳۸۰ ص۔
 - ۴۔ احمد، قدیر الدین
اجتہاد کا دروازہ اور راستہ - کراچی: وفاقی گورنمنٹ اردو کالج، ۴۶ ص۔
 - ۵۔ الاصفہانی، الشیخ محمد حسین
الاجتہاد والتعلیل - النجف: دارالکتب الاسلامیہ، ۱۹۵۷م - ۱۴۸ ص۔
-
- ☆ لائبریرین، ادارہ تحقیقات اسلامی، بین الاقوامی اسلامی یونیورسٹی، اسلام آباد

- ۶۔ امینی، محمد تقی
اجتہاد - کراچی: قدیمی کتب خانہ، ۱۹۸۰ء - ۳۶۸ ص۔
- ۷۔ پھلواری، محمد جعفر شاہ
اجتہادی مسائل - لاہور: ادارہ ثقافت اسلامیہ، ۱۹۵۹ء - ۳۶۰ ص۔
- ۸۔ تھانوی، اشرف علی
تقلید و اجتہاد - کراچی: دارالاشاعت، ۱۰۴ ص۔
- ۹۔ خالد انصاری
اجتہاد - بھوپال: علوی برقی پریس، ۱۹۵۱ء، ۱۳۸ ص۔
- ۱۰۔ خان، احسان اللہ
سائنس اور اجتہاد - دہلی: علمی نجس دلی، ۱۹۷۸ء - ۷۱ ص۔
- ۱۱۔ الحیاط، عبدالعزیز
شروط الاجتہاد - القاہرہ: دارالاسلام۔
- ۱۲۔ الذروی، احمد ابراہیم
نظریہ الاجتہاد فی الشریعہ الاسلامیہ - الریاض: الشروق للنشر، ۱۹۸۳ء
- ۱۳۔ راشدی، ابو محمد بدیع الدین شاہ
تتقید سدید بر رسالہ اجتہاد و تقلید - وزیر آباد: ادارہ احیاء تراث اہل السنہ،
۱۹۸۲ء، ۴۱۲ ص۔

- ۱۴- رضا الصدر
الاجتهاد والتقليد - بيروت: الكتاب اللبناني، ۱۹۷۵ء
- ۱۵- شاه ولی اللہ دہلوی
عقد المجید / سندھی ترجمہ غلام حسین جلبانی - حیدر آباد: شاہ ولی اللہ اکیڈمی،
۱۹۶۶ء - ۱۲۳ ص
- ۱۶- -----
عقد المجید فی احکام الاجتهاد والتقليد - القاہرہ: مطبعہ الشریکۃ المطبوعات العلمیہ،
۱۳۲۹ھ - ۶۴ ص۔
- ۱۷- شرف الدین، سید عبدالحسین
اجتهاد در مقابل نص / مولف سید عبدالحسین شرف الدین، ترجمہ علی دوانی -
تہران: کتابخانہ بزرگ اسلامی، ۱۳۵۱ھ - ۵۴۸ ص۔
- ۱۸- شوکانی، محمد بن علی
حقیقت تقلید و اجتہاد ترجمہ، القول المفید فی اولہ اجتہاد والتقلید / محمد بن علی
شوکانی، ترجمہ طیب شامین لودھی - ملتان: فاروقی کتب خانہ، ۱۲۸ ص۔
- ۱۹- -----
القول المفید فی اولہ الاجتهاد والتقلید - (القاہرہ) ۱۹۲۹ء - ۵۲ ص۔
- ۲۰- شہاب، رفیع اللہ
اجتہادی اختلافات - لاہور: مقبول اکیڈمی، ۱۹۹۰ء - ۳۶۶ ص۔

۲۰۔ (ب) صدیقی، محمد میاں
ائمہ / رجبہ کے اصول اجتہاد: تقابلی مطالعہ (غیر مطبوعہ مقالہ، پی۔ ایچ۔ ڈی :
پنجاب یونیورسٹی لاہور، ۱۹۴۷ء ص۔

۲۱۔ طاہر القادری، محمد
اجتہاد اور اس کا دائرہ کار۔ لاہور: مرکزی ادارہ منہاج القرآن، ۱۹۸۴ء۔
۲۳ ص۔

۲۲۔ العمری، نادیہ شریف
اجتہاد الرسول۔ الطبعہ الرابعہ۔ بیروت: موسسہ الرسالہ، ۱۹۸۷ء ۳۸۳ ص۔

۲۳۔
الاجتہاد فی الاسلام اصولہ۔ احکامہ۔ آفاقہ۔ بیروت: موسسہ الرسالہ، ۱۹۸۱ء۔
۲۷ ص

۲۴۔ الغریبی، السید
الاجتہاد والفتویٰ۔ بیروت: دارالتعارف، ۱۹۹۶ء

۲۵۔ فرزانہ فہیم
علامہ اقبال اور اجتہاد (غیر مطبوعہ مقالہ ایم۔ اے) پنجاب یونیورسٹی لاہور، ۱۹۶۶ء

۲۶۔ کاندھلوی، محمد ادریس
اجتہاد اور تقلید کی بے مثال تحقیق۔ لاہور: جامعہ اشرفیہ۔ ۱۴۴ ص۔

- ۲۷۔ کمال فاروقی
اجماع اور باب اجتہاد / اردو ترجمہ، مظہر الدین صدیقی - کراچی: مرکزی ادارہ تحقیقات اسلامیہ، ۱۹۶۵ء - ۲۴ ص -
- ۲۸۔ محمد الدسوقی
الاجتہاد والتقليد فی الشریعہ - قطر: الشافہ للنشر، ۱۹۸۷ء
- ۲۹۔ محمد طیب
اجتہاد اور تقلید - دیوبند: ادارہ تاج المعارف، ۱۹۶۰ء - ۱۶۰ ص -
- ۳۰۔ مدکور، محمد سلام
الاجتہاد فی التشریح الاسلامی - القاہرہ: النسخۃ العربیہ، ۱۹۸۳ء -
- ۳۱۔ -----
مناہج الاجتہاد فی الاسلام فی الاحکام الفقہیہ والعقائد - کویت: جامعہ الکویت
۱۹۷۳ء - ۲ ج -
- ۳۲۔ مرتضیٰ مطہری
اجتہاد فی الاسلام والمہکلات الاساس فی منظمہ علماء الدین / الشہید مرتضیٰ مطہری،
ترجمہ جعفر صادق الخلیلی - طہران: مؤسسہ البعث، ۶۷ ص -
- ۳۳۔ مسعود، محمد خالد
اقبال کا تصور اجتہاد - راولپنڈی: مطبوعات حرمت، ۱۹۸۵ء - ۲۵۶ ص -

۳۴۔ ندوی، مجیب اللہ
اجتہاد اور تبدیلی احکام اسلامی۔ لاہور: مرکز تحقیق دیال سنگھ ٹرسٹ لائبریری،
۱۹۸۸ء - ۲۱۵ ص۔

۳۵۔ ندوی، محمد حنیف
مسئلہ اجتہاد۔ دوسرا ایڈیشن۔ لاہور: ادارہ ثقافت اسلامیہ، ۱۹۶۱ء - ۱۸۴ ص۔

۳۶۔ نذیر احمد، ڈپٹی
اجتہاد۔ دہلی: افضل المطابع، ۱۳۲۵ھ - ۱۳۳+۵۶ ص۔

۳۷۔ النمر، عبد المنعم
السنة والاجتہاد۔ بیروت: الکتاب البنانی، ۱۹۸۵ء۔

۳۸۔ یوسف القرضاوی
الاجتہاد فی الشریعہ الاسلامیہ۔ الکویت: القلم للنشر، ۱۹۸۷ء۔

مقالات

- ۳۹۔ ابو زہرہ، محمد
"اجتہاد اور فقہ اسلامیہ" ثقافت (لاہور) ۶: ۴ (اپریل ۱۹۵۸) ۴۲-۴۸
- ۴۰۔ "اجتہاد کے عمل کا فروغ۔ بذریعہ قانون نفاذ شریعت"۔ نوائے قانون
(اسلام آباد) ۱: ۶ (اگست ۱۹۹۰ء) ۳۱-۳۲
- ۴۱۔ "اجتہاد المراء و دور الحوزات العلمیہ فی الارتقاء الثقانی للنساء" الرصد (بیروت) عدد ۵۸
(حزیران و تموز ۱۹۹۶م) ۱۵۵-۱۶۵

- ۴۲۔ "اجتہاد و تقلید" بینات (کراچی) ۳۱: ۱-۲ (مئی - جون ۱۹۸۲ء) ۳۸-۴۲
- ۴۳۔ "اجتہاد و تقلید" المجلس (لاہور) ۳: ۳-۴ (مارچ - اپریل ۱۹۹۱ء) ۲۰-۲۸
- ۴۴۔ احمد حسن
"اجتہاد کا ایک اہم اسلوب قیاس اور اس کی محبت" "فکرو نظر" (اسلام آباد) ۱۱: ۲۱
(مئی ۱۹۸۳ء) ۵-۲۲
- ۴۵۔
"صدر اسلام میں اجتہاد، رائے، قیاس اور استحسان" "فکرو نظر" (اسلام آباد) ۴: ۴
(اکتوبر ۱۹۶۶ء) ۱۶۷-۱۹۸
- ۴۶۔
"الطرق الاولی للاجتہاد" / احمد حسن، تعریب حسن بہتی - الدراسات الاسلامیہ
(اسلام آباد) ۲: ۳ (ستمبر ۱۹۶۷ء) ۳۳-۷۴
- ۴۷۔ احمد حمینی
"اجتہاد میں زمان و مکان کا کردار" توحید (قم، ایران) ۹: ۴ (مئی - جون ۱۹۹۲ء)
۸۷-۹۶
- ۴۸۔ "اسلام کے مافذ قانون اور تغیر اجتہاد" ترجمان القرآن (لاہور) ۲: ۳۵
(دسمبر ۱۹۵۰ء) ۱۱۱-۱۱۵
- ۴۹۔ "اسلامی قانون میں اجتہاد کا مقام" منہاج (لاہور)
۱: ۱ (جنوری ۱۹۸۳ء) ۷-۲۳

- ۵۰۔ اصلاحی، امین احسن
 "پاکستان اور اسلامی تنظیمات - سرسید احمد خان مرحوم بحیثیت ایک لیڈر مصلح
 اور نجات دہندہ مجتہدین، اجتہاد اور اجماع" میثاق (لاہور) ۲:۲ (فروری ۱۹۶۰)
 ۳۱-۳۲
- ۵۱۔ -----
 "عن الاجتہاد فی الفقہ الاسلامی "البعث الاسلامی" (لکھنؤ) ۹: ۳ (نومبر ۱۹۶۳م)
 ۵۶-۶۱
- ۵۲۔ -----
 "عہد حاضر میں اجتہاد کی اہمیت" میثاق (لاہور) ۲: ۳ (مارچ ۱۹۶۰ء) ۲۳-۲۹
- ۵۳۔ اظہر، ظہور احمد
 "مجتہد اوصاف و شرائط" علوم الاسلامیہ (بہاول پور) ۱: ۱ (اپریل - جون ۱۹۸۲ء)
 ۷۳-۸۷
- ۵۴۔ -----
 "مجتہد - اوصاف و شرائط" منہاج (لاہور) ۱: ۱ (جنوری ۱۹۸۳ء) ۱۳۵-۱۶۲
- ۵۵۔ اعوان، محمد اکرام
 "اجتہاد اور بدعت" المرشد (لاہور) ۱۳: ۳ (اکتوبر ۱۹۹۲ء) ۶-۱۷
- ۵۶۔ "اقبال و قضیہ الاجتہاد" الدرر اسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۲: ۴
 (دسمبر ۱۹۶۷ء) ۵۰-۹۲

- ۵۷۔ امین شہدی
"اجتہاد کیا ہے" تفہیم (اسلام آباد) ۳:۳ (جولائی - ستمبر ۱۹۹۶ء) ۶۹-۹۳
- ۵۸۔ امینی، محمد تقی
"اجتہاد" معارف (اعظم گڑھ) ۵:۸۵ (مئی ۱۹۶۰ء) ۳۲۵-۳۳۶۔
۶:۸۵ (جون ۱۹۶۰ء) ۳۰۵-۳۲۳۔
- ۵۹۔ امینی، محمد تقی
"اجتہاد کا تاریخی پس منظر" برہان (دہلی) ۱:۷۹ (جولائی ۱۹۷۷ء) ۲۷-۴۴
۲:۷۹ (اگست ۱۹۷۷ء) ۸۱-۹۳
۳:۷۹ (ستمبر ۱۹۷۷ء) ۱۳۳-۱۵۶
۴:۷۹ (اکتوبر ۱۹۷۷ء) ۱۹۷-۲۰۷
۵:۷۹ (نومبر ۱۹۷۷ء) ۲۶۱-۲۷۲
۶:۷۹ (دسمبر ۱۹۷۷ء) ۳۲۶-۳۳۶
۱:۸۰ (جنوری ۱۹۷۸ء) ۵-۱۸
۲:۸۰ (فروری ۱۹۷۸ء) ۶۹-۸۳
۳:۸۰ (مارچ ۱۹۷۸ء) ۱۳۳-۱۴۹
- ۶۰۔
"شعور نبوت اور شعور اجتہاد کی ضرورت" فکر و نظر (اسلام آباد)
۱۳:۱۰-۱۱ (اپریل - مئی ۱۹۷۷ء) ۴۹۳-۴۹۹
- ۶۱۔
"شعور نبوت اور شعور اجتہاد کی ضرورت" معارف (اعظم گڑھ) ۳:۱۱۹ (مارچ
۲۳۰-۲۲۲ (۱۹۷۷ء)

۶۲۔ بقا، محمد مظہر

"شاہ ولی اللہ اور مسئلہ اجتہاد" فکر و نظر (اسلام آباد)

۲:۹ (اگست ۱۹۷۱ء) ۱۲۳-۱۳۱

۳:۹ (ستمبر ۱۹۷۱ء) ۱۹۱-۱۹۹

۴:۹ (اکتوبر ۱۹۷۱ء) ۲۸۹-۲۹۶

۶:۹ (دسمبر ۱۹۷۱ء) ۴۴۷-۴۶۵

۶۳۔ بلحاج، محمد الشیخ

"الاجتہاد فی المذہب الاباضی" (الدراسات الاسلامیہ) (اسلام آباد)

۳:۲۱ (یولیو - ستمبر ۱۹۸۶م) ۱-۴۴

۶۴۔ بنوری، محمد یوسف

"اسلامی قوانین میں اجتہاد و عقل کا مقام" / ترجمہ محمد یوسف لدھیانوی بینات

(کراچی) ۱:۱۲ (محرم ۱۳۸۸ھ) ۱۹-۳۹

۶۵۔ -----

"موقف التشریع الاسلامی من الاجتہاد و منصب العقل فی الدین" الدراسات

الاسلامیہ (اسلام آباد) ۲:۳ (جون ۱۹۶۸م) ۴۲-۵۲

۶۶۔ پھلواروی، محمد جعفر شاہ

"تعقل و تدبر کے لئے قرآن حکیم کی تاکید اور اسلام میں اجتہاد و قیاس کا مقام"

فکر و نظر (اسلام آباد) ۵:۱۱ (مئی ۱۹۶۸ء) ۸۳۲-۸۳۷

- ۶۷۔ تحسین فراقی
 "علامہ اقبال اور پارلیمان کا حق اجتہاد" اقبالیات (لاہور) ۳۶: ۲ (جولائی ۱۹۹۵ء)
 ۸۰-۵۵
- ۶۸۔ الشغیری، محمد علی
 "الاجتہاد فی مدرسہ اہل البیت" التوحید (طهران) ۱: ۵ (ذی القعدہ - ذی الحجہ ۱۴۰۳ھ) ۵۶-۴۲
- ۶۹۔ -----
 "التقریب بین مراتب الادلہ فی الاجتہاد" التوحید (طهران) ۱۳: ۶۹ (رجب - شعبان ۱۴۱۴ھ) ۳۰-۲۲
- ۷۰۔ تھانوی، جمیل احمد
 "اسلام میں اجتہاد" منہاج (لاہور) ۱: ۱ (جنوری ۱۹۸۳ء) ۲۳۷-۲۵۱
- ۷۱۔ جار اللہ، الٹی بخش
 "اجتہاد" علوم اسلامیہ (بہاولپور) ۱: ۱ (اپریل - جون ۱۹۸۲ء) ۲۰-۵
- ۷۲۔ جعفری، رئیس احمد
 "اجماع اور باب اجتہاد" ثقافت (لاہور) ۱۴: ۶ (جون ۱۹۶۵ء) ۳۷-۳۱
- ۷۳۔ البجاتی، محمد ابراہیم
 "الاجتہاد فی الشریعہ الاسلامیہ" التوحید (طهران) ۱۳: ۷۶ (محرم ۱۴۱۶ھ) ۲۰-۳۵

- ۷۴۔ -----
 "اجتہاد کے منابع میں قیاس" المجلس (لاہور)
 ۹:۵ (ستمبر ۱۹۹۳ء) ۲۲-۳۴
 ۱۰:۵ (نومبر ۱۹۹۳ء) ۳۷-۶۶
- ۷۵۔ -----
 "نمازج تطبیقیہ لدور الزمان والمكان فی الاجتہاد" التوحید (طهران) ۱۳: ۸۰ (رمضان
 ۱۴۱۶ھ) ۱۸۷-۱۹۰
- ۷۶۔ -----
 "وحده المذاهب الاسلاميه والفقه الاجتهادي" التوحید (طهران) ۱۳: ۸۱ (ذوالحجہ ۱۴۱۶ھ)
 ۱۸۴-۱۷۹
- ۷۷۔ الجبائی، محمد العزیز
 "ملاحظات حول منجیہ الاجتہاد" الدراسات اسلامیه (اسلام آباد) ۲۵: ۱ (الربیع
 ۱۹۹۰م) ۵-۳۰۔
- ۷۸۔ الحبیب، بلجوجہ
 "مستقبل الاجتہاد الفقہی" دعوة الحق (الرباط) ۲۷: ۲ (ستمبر-اکتوبر ۱۹۸۸ء) ۲۹-۴۱
- ۷۹۔ حمید، چوہدری شیر محمد
 "اجتہاد - علامہ اقبال کی نظر میں" فکر و نظر (اسلام آباد) ۳: ۱-۲ (جولائی - اگست
 ۱۹۶۶ء) ۵۹-۶۴

- ۸۰۔ حمید اللہ، محمد
 "الاجتہاد فی عصر الصحابہ" الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۱۹: ۴ (یولیو - ستمبر ۱۹۸۳م) ۳۲-۳۰
- ۸۱۔ خالد جمالتگیر
 "اسلام میں اجتہاد کی اہمیت" تعمیر انسانیت (لاہور) ۷: ۱۲ (مارچ ۱۹۸۹م) ۲۱-۲۹
- ۸۲۔ خالد، عبدالعزیز
 "اجتہاد اور پارلیمنٹ" جنگ (راولپنڈی) ۶ اپریل ۱۹۹۶ء
- ۸۳۔ خالد مسعود
 "دور حاضر میں تنظیم اجتہاد کی ایک اسکیم" - میثاق (لاہور) ۱۰: ۳-۴ (مارچ - اپریل ۱۹۶۳م) ۵۲-۵۹
- ۸۴۔ الحیاط، عبدالعزیز
 "شروط الاجتہاد الملحقہ" حدی الاسلام (عمان) ۲۸: ۲ (۱۹۸۳م) ۵-۱۶
- ۸۵۔ الدوالیسی، محمد معروف
 "الاجتہاد فی الاسلام" الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۱۹: ۴ (یولیو - ستمبر ۱۹۸۳م) ۳۱-۲۹
- ۸۶۔ ڈار، بشیر احمد
 "مسئلہ اجتہاد اقبال کی نظر میں" ثقافت (لاہور) ۶: ۱ (جنوری ۱۹۵۸م) ۱۸-۳۱

۸۷۔ راجا، ظفر علی

"وفاقی شرعی عدالت ایک جدید اجتہادی ادارہ" منہاج (لاہور) ۱:۱ (جنوری ۱۹۸۳ء) ۱۶۳-۱۸۰

۸۸۔ رجاء غارودی

"مستقبل الاجتہاد" التوحید (طهران) ۲: ۷ (ربیع الاول - ربیع الثانی ۱۴۰۳ھ)
۱۲۸-۱۳۱

۸۹۔ -----

"مستقبل الاجتہاد" الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) (اکتوبر - دسمبر ۱۹۸۸م)
۱۰۷-۱۱۶

۹۰۔ رفیق احمد

"اسلامی معاشی اقدار اور اجتہاد کی اساس" علوم اسلامیہ (بہاولپور) ۱:۱ (اپریل - جون ۱۹۸۲ء) ۲۱-۳۰

۹۱۔ الزاید، عبداللہ

"اطوار الاجتہاد الفقہی" مجلہ البحوث الاسلامیہ (الریاض) ۱۵ (جمادی الاول - جمادی الآخرہ ۱۴۰۶ھ) ۸۸-۱۳۸

۹۲۔ الزرقا، مصطفیٰ احمد

"الاجتہاد" الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۴: ۱۵، ۱۶: ۱ (دسمبر ۱۹۸۰ء، مارچ ۱۹۸۱م) ۱۰۸-۱۲۲

۹۳۔ -----
 "اجتہاد اور حل مشکلات میں فقہ کا کردار" فکر و نظر (اسلام آباد) ۲:۲۳ (اکتوبر -
 دسمبر ۱۹۸۶) ۱۵-۲۲

۹۴۔ -----
 "الاجتہاد و دور الفقہ فی حل المسائل" الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۲۰:۴
 (اکتوبر - دسمبر ۱۹۸۵م) ۴۱-۵۵

۹۵۔ -----
 "اسلام میں اجتہاد کا مقام" الفرقات (لکھنؤ) ۱۲:۲۵ (جولائی ۱۹۵۸ء) ۲۷-۴۰

۹۶۔ -----
 "اسلام میں مقام اجتہاد اور قانون سازی" ترجمان القرآن (لاہور) ۶:۴۹ (مارچ
 ۱۹۵۸ء) ۹-۲۲

۹۷۔ -----
 "شریعت اسلامی میں اجتہاد کا کردار" انوار الاولیاء (مظفر آباد) ۱۱:۲۶ (جنوری -
 مارچ ۱۹۸۴ء) ۷-۲۷

۹۸۔ -----
 "شریعت اسلامی میں اجتہاد کا کردار" / مصطفیٰ احمد الزرقا، ترجمہ عبدالرحیم
 اشرف بلوچ - فکر و نظر (اسلام آباد) ۲۰:۹-۱۰ (مارچ - اپریل ۱۹۸۳) ۲۹۸-۳۱۴

۹۹۔ -----
 "مسئلہ اجتہاد کا ایک تحلیلی جائزہ" الفرقان (لکھنؤ) ۳۱: ۹-۱۰ (فروری - مارچ ۱۹۶۴ء) ۸۱-۹۰

۱۰۰۔ ساجد، اکرام اللہ
 "اجتہاد کے نام پر الحاد - کتاب و سنت سے یہ اعراض کب تک" محدث (لاہور) ۱۱: ۱۵ (اگست ۱۹۸۵ء) ۲-۳

۱۰۱۔ سامی العزیزی
 "الاجتہاد - بین الانفتاح والاغلاق - واثر فی الشریعہ الاسلامیہ" رسالہ التقریب (طهران) ۱: ۳ (شعبان ۱۹۹۴م) ۱۰۷-۱۳۷

۱۰۲۔ سمتھ، الفرڈ کینٹ ول، مودودی، سید ابوالاعلیٰ
 "مسئلہ اجتہاد کے بارے میں چند شبہات اور ان کا ازالہ" ترجمان القرآن (لاہور) ۵: ۴۹ (فروری ۱۹۵۸) ۵۳-۶۳

۱۰۳۔ سمیع عاطف
 "الاجتہاد والتقلید" الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۵: ۴ (دسمبر ۱۹۷۰ء) ۷۵-۱۰۵

۱۰۴۔ سورتی، عبدالرحمن طاہر
 "شوری اور اجتہاد - اسلام کے حرکی نظام کی آئینہ دار" فکرو نظر (اسلام آباد) ۲: ۸ (اگست ۱۹۷۰ء) ۸۲-۸۳

- ۱۰۵۔ شاہ، پیر محمد کرم
 "اسلام میں اجتہاد" ضیائے حرم (لاہور) ۶:۱۱ (مارچ ۱۹۸۱ء) ۲۵-۳۳
- ۱۰۶۔ شاہ ولی اللہ
 "الموطا - سنت و حدیث - اجتہاد" فکر و نظر (اسلام آباد) ۳: ۷ (جنوری ۱۹۶۶ء)
 ۵۰۶-۵۱۳
- ۱۰۷۔ "شروط المجتہد و ادوات الاجتہاد" المسلم المعاصر (بیروت)
 ۲: ۷ (یولیو - ستمبر ۱۹۷۶ء) ۵-۱۰
- ۱۰۸۔ شفیق عجمی
 "فکر اقبال میں اجتہاد کی اہمیت" اقبالیات (لاہور) ۳۳: ۴ (جنوری - مارچ ۱۹۹۳ء)
 ۴۷-۶۲
- ۱۰۹۔ الصدر، سید محمد باقر
 "انقلاب اجتہاد" / سید محمد باقر الصدر، ترجمہ سید نصیر حسین نقوی - المجلس
 (لاہور) ۲: ۱-۲ (جنوری - فروری ۱۹۹۰ء) ۷۳-۵۳
- ۱۱۰۔ صدیقی، بشیر احمد
 "امام ابو حنیفہ اور ان کے اجتہاد" کا طریق کار" منہاج (لاہور) ۱: ۱
 (جنوری ۱۹۸۳ء) ۱۲۳-۱۲۴
- ۱۱۱۔ صدیقی، ساجد الرحمان
 "حدیث خلاہ اور فقہی اجتہادات" الرشاہ (اعظم گڑھ) ۱۸: ۳۳ (مارچ - اپریل
 ۱۹۹۰ء) ۲۲-۳۱

۱۱۲۔

"حدیث خلاہ اور فقہی اجتہادات" منہاج (لاہور) ۳:۶-۳ (جولائی - اکتوبر ۱۹۸۸)

۱۲۸-۵۱

۱۱۳۔

صدیقی، محمد اختر سعید

"عمد رسالت میں تشریح زکوٰۃ کی تدریج اور اجتہادی ارتقاء - ایک تحقیقی جائزہ
"فکرو نظر" (اسلام آباد) ۱:۲۴ (جولائی - ستمبر ۱۹۸۶) ۵۶-۳

۱۱۴۔

صدیقی، محمد مظہر الدین

"اقبال اور مسئلہ اجتہاد" فکرو نظر (اسلام آباد) ۱۲:۳ (جون ۱۹۶۶) ۷۵۶-۷۲۱

۱۱۵۔

صدیقی، میر حسن

"اجتہاد تاریخ کی روشنی میں" فکرو نظر (اسلام آباد) ۸:۵ (فروری ۱۹۶۸) ۶۲۱-۶۰۸

۱۱۶۔

طالب محسن

"دین میں اجتہاد کا صحیح دائرہ کار" اشراق (لاہور) ۲:۳ (فروری ۱۹۹۱) ۶-۴

۱۱۶(ب)۔ طاہر القادری، محمد

"اسلامی قانون میں اجتہاد کا مقام" منہاج (لاہور) ۱:۱ (جنوری ۱۹۸۳)

۳۰۳-۲۸۷

۱۱۷۔

ظفر الاسلام

عمد وسطی کے ہندوستانی علماء کی فقہی و اجتہادی خدمات" تحقیقات اسلامی

(علی گڑھ) ۴:۶ (اکتوبر - دسمبر ۱۹۸۷) ۶۱-۳۶

- ۱۱۸۔ ظفر علی
وفاقی شرعی عدالت کے اجتہادات، بینات (کراچی) ۶: ۳۲ (اپریل ۱۹۸۳) ۳۳-۳۵
- ۱۱۹۔ عارف، محمود الحسن
"پارلیمنٹ اور اجتہاد" الرشاد (اعظم گڑھ) ۱۸: ۳۱-۳۲ (جنوری - فروری ۱۹۹۲)
۶-۱۳: ۳۰ (دسمبر ۱۹۹۱) ۲۵-۳۶
- ۱۲۰۔ عبدالحق
"نظام تعلیم مدارس عربیہ شریعت پنج اور اجتہاد" الحق (اکوڑہ خٹک) ۵: ۱۴ (فروری ۱۹۷۹) ۵-۷
- ۱۲۱۔ عبدالشکور، سید
"اجتہاد حل مسائل کا اسلامی منہاج" فکر و نظر (اسلام آباد) ۱۹: ۹ (مارچ ۱۹۸۲)
۱۹-۳۱
- ۱۲۲۔ عبدالقدوس، محمد
"اسلام میں اجتہاد و قیاس کا مقام" فکر و نظر (اسلام آباد) ۱۳: ۱۲ (جون ۱۹۷۶)
۱۰۵۷-۱۰۶۹
- ۱۲۳۔ عبدالمنان
"کیا اجتہادی و قیاسی مسائل شریعت ہیں؟" محدث (لاہور) ۱۶: ۸ (مئی ۱۹۸۶)
۱۸-۲۵

۱۲۴۔

"کیا اجتہادی و قیاسی مسائل شریعت ہیں؟" ترجمان الحدیث (لاہور) ۱۹: ۶
(جون ۱۹۸۶) ۴۷-۴۹

۱۲۵۔

عتیق الرحمان

"انسانی اعضاء کی پیوندکاری اور اجتہاد" بینات (کراچی) ۵: ۵۹ (اکتوبر ۱۹۹۶)
۴۷-۵۲

۱۲۶۔

عثمانی، محمد تقی

"اجتہاد" ابلاغ (کراچی) ۱۸: ۱۲ (ستمبر ۱۹۸۳) ۳-۱۰

۱۲۷۔

"منہجیہ الاجتہاد فی العصر الحاضر" الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۱۹: ۵ (اکتوبر -
دسمبر ۱۹۸۳م) ۲۸-۵۸

۱۲۸۔

عثمانی، محمد رفیع

"تغیر پذیر حالات میں اجتماعی اجتہاد کی ضرورت" الفرقان (لکھنؤ) ۵۸: ۳-۴ (مارچ -
اپریل ۱۹۹۰) ۳۸-۵۴

۱۲۹۔

"تغیر پذیر حالات میں اجتماعی اجتہاد کی ضرورت" ابلاغ (کراچی) ۲۴: ۱۱ (جون ۱۹۹۰)
۲۹-۴۲

۱۳۰۔

عرفانی، عبدالمالک

"اجتہاد" نوائے قانون (اسلام آباد) ۲: ۸-۹ (اگست - ستمبر ۱۹۹۱) ۴۴-۴۹

- ۱۳۱۔ العمیری، نادیہ الشریف
 "الاجتہاد والراي" الرشاد (اعظم گڑھ) ۳:۲ (ینایر - مارس ۱۹۹۰) ۶۶-۷۴
- ۱۳۲۔ عولیس، عبدالحلیم
 "اجتہاد ۰۰۰ و لکن" المسلم المعاصر (بیروت) ۳:۱ (یولیو ۱۹۷۵ء) ۱۲۹-۱۳۰
- ۱۳۳۔ عیسیٰ الماغوط
 "الشريعة الاسلامیة والاجتہاد" دعوة الحق (الرابط) ۵:۷ (۱۹۸۳) ۹-۱۱
- ۱۳۴۔ غازی خلف
 "حقوق العاقلہ بین التفتین و بین التفسیر والاجتہاد" الفكر الاسلامی (بیروت) ۱۰:۱۰
 (۱۹۸۱) ۶۳-۶۸
- ۱۳۵۔ غفاری، نور محمد
 "اجتہاد" بینات (کراچی) ۲:۲۶ (مارچ ۱۹۷۵) ۵۳-۶۰
 ۳:۲۶ (اپریل ۱۹۷۵) ۲۲-۲۹
 ۴:۲۶ (مئی ۱۹۷۵) ۵۲-۵۳
- ۱۳۶۔ الفاروقی، اسماعیل راجی
 "الاجتہاد والاجماع کطرفی الدنیا مکیہ فی الاسلام" المسلم المعاصر (بیروت) ۹:۳ (ینایر
 - مارس ۱۹۷۷م) ۵-۱۸
- ۱۳۷۔ فاروقی، برہان احمد
 "اسلامی قانون میں اجتہاد کا مقام" منہاج (لاہور) ۱:۱ (جنوری ۱۹۸۳ء) ۲۵۷-

- ۱۳۸۔ فاروقی، کمال احمد
 "اجماع اور اجتہاد" فکرو نظر (اسلام آباد) ۹:۱ (مارچ ۱۹۶۳ء) ۱۸-۳۰
- ۱۳۹۔ فاروقی، محمد نعیم اللہ
 "ڈاکٹر یوسف گورایہ اور اجتہاد" بینات (کراچی) ۲:۵۲ (اکتوبر ۱۹۸۹ء) ۱۳-۲۴
- ۱۴۰۔ فاروقی، محمد یوسف
 "اجتہاد اور بعض اسالیب اجتہاد پر ایک نظر" فکرو نظر (اسلام آباد) ۴:۳۱ (اپریل - جون ۱۹۹۴ء) ۳-۲۴
- ۱۴۱۔ القاسی، محمد بن سالم
 "مظاہر عبقریہ الرسول - اجتہادہ فی عدہ قضایا" دعوة الحق (الرباط) ۴:۲۱۶-۵ (مارس ۱۹۷۴ء) ۴۰-۴۲
- ۱۴۲۔ فاضل، مرتضیٰ حسین
 "فقہ جعفری کی اساس و ہیئت اور اجتہاد" منہاج (لاہور) ۱:۱ (جنوری ۱۹۸۳ء)
 ۱۰۶-۱۲۳
- ۱۴۳۔ فضل الرحمن
 "اسلام کے ابتدائی عہد میں سنت، اجماع اور اجتہاد کے تصورات" فکرو نظر
 (اسلام آباد) ۱:۱-۲ (جولائی - اگست ۱۹۶۳ء) ۷-۳۳

۱۳۴۔

"السنة والاجتهاد والاجماع في العهد الاسلامي الاول" الدراسات الاسلاميه

(اسلام آباد) ۳:۱ (يوليو ۱۹۶۵) ۲۲۔۱

۴:۱ (ديسمبر ۱۹۶۵، مارس ۱۹۶۶م) ۱۔۱۲، ۱۰۶۔۱۱۶

۱۳۵۔

"قرون متاخره میں اجتہاد" - فکرو نظر (اسلام آباد) ۷:۳ (جنوری ۱۹۶۶) ۳۶۵۔۳۹۲

۱۳۶۔

الغلواروی، محمد جعفر شاہ

"الاجتهاد في العصر الحديث" الدراسات الاسلاميه (اسلام آباد) ۱۱:۱۔۲ (مارس - يوليو

۱۹۷۶م) ۱۰۳۔۱۰۸

۱۳۷۔

الفنجري، احمد شوقي

"حاجتنا الى الاجتهاد في القضايا الطبية" الوعي الاسلامي (الكويت) ۲۶۸ (ديسمبر ۱۹۸۶م)

۲۱۔۲۵

۱۳۸۔

الفوزان، صالح بن فوزان بن عبد الله

"الاجتهاد ومدى امكانه في هذا الزمان" مجلہ البحوث الاسلاميه (الرياض) ۱۳ (اغسطس

- نوفمبر ۱۹۸۵) ۲۳۵۔۲۶۰

۱۳۹۔

قاسمی، عتیق احمد

"اجتهاد اور کار اجتهاد" الفرقان (لکھنؤ) ۶۲: ۷۔۸ (نومبر - دسمبر ۱۹۹۴ء) ۶۲۔۷۴۔

۶۲: ۴ (جولائی - ستمبر ۱۹۹۴ء) ۷۶۔۱۰۲

- ۱۵۰۔ قاسمی، محمد سعود عالم
 "عہد حاضر میں اجتہاد کی معنویت اور نوعیت" تحقیقات اسلامی (علی گڑھ)
 ۳:۱۳ (جولائی - ستمبر ۱۹۹۳ء) ۶۶-۷۷
- ۱۵۱۔ قاضی، سعید اللہ
 "ابوبکر الجصاص اور اجتہاد و قیاس" اقبال ریویو (لاہور) ۴:۲۱ (جنوری ۱۹۸۱)
 ۷۵-۱۰۰
- ۱۵۲۔ القطان، مناع بن خلیل
 "الاجتہاد الفقہی للتبرع بالدم و نقلہ" مجلہ الجمع الفقہی الاسلامی (مکہ المکرّمہ) ۲:۳
 (۱۹۸۹م) ۳۹-۵۲
- ۱۵۳۔ کاکا خیل، محمد نذیر
 "اجتہاد و اجماع مفتی محمد عبدہ کی نظر میں" فکر و نظر (اسلام آباد) ۱۲:۷ (جون ۱۹۷۰)
 ۸۹۶-۹۰۰
- ۱۵۴۔ کانجن، محمد یوسف مامون
 "الاجتہاد فی الاسلام" بینات (کراچی) ۳:۱۰ (ربیع الاول ۱۳۸۷ھ) ۵۱-۵۶
 ۱۰:۴ (ربیع الثانی ۱۳۸۷ھ) ۵۱-۵۶
- ۱۵۵۔ کاندھلوی، محمد مالک
 "اسلام میں اجتہاد کی اہمیت اور افادیت" علوم اسلامیہ (بہاولپور) ۱:۱ (اپریل - جون
 ۱۹۸۲) ۶۱-۷۲

۱۵۶۔ "کسی روایت پر صحیح با ضعیف ہونے کا حکم بھی اجتہادی امر ہے"
بینات (کراچی) ۱:۳۱-۲ (مئی - جون ۱۹۸۲) ۳۳-۳۶

۱۵۷۔ "کیا اجتہاد کا دروازہ بند ہے؟" ثقافت (لاہور) ۳:۴ (مارچ ۱۹۵۷) ۶۲-۶۷

۱۵۸۔ گذر، ایم۔ ڈبلیو
"اجتہاد کی اہمیت" ثقافت (لاہور) ۱۱:۱۴ (نومبر ۱۹۶۵) ۳۸-۳۸

۱۵۹۔ گورایہ، محمد یوسف
"اجتہاد یا الہاد" تعمیر انسانیت (لاہور) ۶:۸ (ستمبر ۱۹۸۹) ۱۴-۲۶

۱۶۰۔ محمد امین
"اجتہاد اور اس کی عصری تطبیقات" فکر و نظر (اسلام آباد) ۴:۲۲ (اپریل - جون ۱۹۸۵) ۱۲-۱۳

۱۶۱۔
"اجتہاد اور اس کے عصری تطبیقات" ترجمان القرآن (لاہور) ۳:۱۰۴ (نومبر ۱۹۸۵)
۳۷-۴۴

۱۶۲۔ محمد حسین
"اسلامی قانون میں اجتہاد کا مقام" منہاج (لاہور) ۱:۱ (جنوری ۱۹۸۳ء)
۲۵۸-۲۶۵

- ١٦٣- محمد حمود
 "دراسة في موضوع دور الاجتهاد في مواكبة المستجدات بالنظر لقاصد الشريعة" دعوة
 الحق (الرباط) ٢٨٠ (١٩٩٠م) ٨٠-٨٦
- ١٦٣- محمد الغزالي
 "الاجتهاد الجماعي في العصر الحاضر" الدراسات اسلامية (اسلام آباد) ٣:١٨ (يوليو -
 اغسطس ١٩٨٣م) ١٠-٣٠
- ١٦٥- محمد المختار ولد باه
 "الاجتهاد في تاريخ التشريع الاسلامي في موريتانيا" الفكر الاسلامي (بيروت) ٤:٤ - ١٢
 (١٩٤٨م) ٦٨-٤٣
- ١٦٦- محمود صبحي
 "الاجتهاد في عصر الصحابة" الدراسات الاسلامية (اسلام آباد) ٣:٢٠ (يوليو - سبتمبر
 ١٩٨٥م) ٥-٢٢
- ١٦٧- محمود، محمد علي
 "نحو منهجية الاجتهاد" الدراسات الاسلامية (اسلام آباد) ٢:١٩ (مارس - ابريل
 ١٩٨٣م) ٣٥-٨٠
- ١٦٨- مذكور، محمد سلام
 "احمد بن حنبل - و منهج الاجتهاد" الفيصل (الرياض) ١١:١ (ابريل - مايو ١٩٤٨م)
 ٦٢-٤٣

۱۶۹۔ -----
 "اُمیہ استعمار المخطط المجهی فی عملیہ الاجتهاد" الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۱:۲۲
 (نیاہ - مارچ ۱۹۸۷م) ۲۶-۵

۱۷۰۔ مرتضیٰ مطہری، شہید
 "اجتہاد اور تقلید" توحید (قم، ایران) ۱:۱۰ (دسمبر - جنوری ۱۹۹۳) ۷۲-۳۳

۱۷۱۔ مسعود، محمد خالد
 "خطبات اقبال میں اجتہاد کی تعریف - اجتہاد کا تاریخی پس منظر" فکرو نظر
 (اسلام آباد) ۱۵: ۷-۸ (جنوری - فروری ۱۹۷۸) ۵۴-۳۱

۱۷۲۔ "-----"
 "خطبات اقبال میں اجتہاد کی تعریف - برصغیر اور مسئلہ اجتہاد" فکرو نظر
 (اسلام آباد) ۱۵: ۹ (مارچ ۱۹۷۸) ۴۹-۱۸

۱۷۳۔ مشیر الحق
 "اقبال نظریہ اجتہاد (پاکستانی معمل میں) تحقیقات اسلامی (علی گڑھ ۲:۲) (اپریل -
 جون ۱۹۸۳) ۵۵-۳۸

۱۷۴۔ معرفہ، محمد ہادی
 "الاجتہاد فی التفسیر" رسالہ التقریب (طهران) ۱۱:۳ (محرم - ربیع الاول ۱۹۹۳م)
 ۱۸۵-۱۷۷

۱۷۵۔ "-----"
 "الاجتہاد فی تفسیر القرآن" التوحید (طهران) ۷۸:۱۳ (جمادی الاولیٰ ۱۴۱۶ھ) ۳۴-۳۹

۱۷۶- معصومی، محمد صغیر حسن
"اجتہاد اور عصر حاضر" فکرو نظر (اسلام آباد) ۷: ۱۰ (اپریل ۱۹۷۰) ۷۳۹-۷۵۱

۱۷۷- "-----"
"اقبال کا نظریہ اجتہاد" فکرو نظر (اسلام آباد) ۷: ۱۲ (جون ۱۹۷۰) ۸۸۷-۸۹۵

۱۷۸- معین، محمد شاہد (مترجم)
"فقہ و اجتہاد" / محمد علی السالیں، ترجمہ محمد شاہد معین، مینات (کراچی)

۱۸: ۱ (مارچ ۱۹۷۱) ۳۱-۳۱

۱۶: ۵ (جولائی ۱۹۷۰) ۴۷-۵۷

۱۶: ۶ (اگست ۱۹۷۰) ۴۹-۵۰

۱۷: ۱ (ستمبر ۱۹۷۰) ۱۱-۲۰

۱۷: ۳ (نومبر ۱۹۷۰) ۲۹-۴۱

۱۷: ۴ (دسمبر ۱۹۷۰) ۱۷-۲۸

۱۷: ۵ (جنوری ۱۹۷۱) ۲۹-۳۶

۱۷: ۶ (فروری ۱۹۷۱) ۳۱-۴۱

۱۷۹- مغل، منیر احمد
"اجتہاد اور مجتہد" منہاج (لاہور) ۱: ۱ (جنوری ۱۹۸۳) ۶۰-۷۳

۱۸۰- مغینہ، شیخ محمد جواد
"اجتہاد علمائے شیعہ کی نظر میں" فکرو نظر (اسلام آباد) ۵: ۳ (نومبر ۱۹۶۵)

۳۸۴-۳۷۸

- ۱۸۱۔ منظور احمد
 "نبوت وجدان اور اجتہاد" فکر و نظر (اسلام آباد) ۹:۱۳ (مارچ ۱۹۷۷) ۳۶۳-۳۷۰
- ۱۸۲۔ منور، مرزا محمد
 "علامہ اقبال اور اجتہاد" علوم اسلامیہ (بہاولپور) ۱:۱ (اپریل - جون ۱۹۸۲) ۳۱-۶۰
- ۱۸۳۔
 "اقبال اور اجتہاد" منہاج (لاہور) ۱:۱ (جنوری ۱۹۸۳) ۱۹-۶۰
- ۱۸۴۔ "موتمر دراستہ البانی الفقہیہ لسماعہ الامام الحنفی (قدس سرہ) " دور الزمان والکائن
 فی الاجتہاد "۔ الرصد (بیروت) العدد ۵۳ (۱۹۹۵) ۱۲۳-۱۲۷
- ۱۸۵۔ مودودی، سید ابوالاعلیٰ
 "اجتہاد اور اس کے تقاضے" ترجمان القرآن (لاہور) ۳:۵۷ (دسمبر ۱۹۶۱) ۵۷-۶۰
- ۱۸۶۔
 "اجتہاد کے چند نمونے" ترجمان القرآن (لاہور) ۶:۵۶ (۱۹۶۱) ۲۹۱-۳۰۰
- ۱۸۷۔
 "اجتہاد کے حدود" ترجمان القرآن (لاہور) ۵:۵۸ (اگست ۱۹۶۲) ۵۵-۵۶
- ۱۸۸۔
 "اسلام میں قانون سازی اور اس میں اجتہاد کا مقام" ترجمان القرآن (لاہور)
 ۴:۴۹ (جنوری ۱۹۵۸) ۱۷-۲۸

۱۸۹۔ -----
 "حدود التشریع فی الاسلام" و مکانہ الاجتہاد فیہ " دعوة الحق (الرباط) ۸: ۱۳ (اکتوبر ۱۹۷۱م) ۸-۱۳

۱۹۰۔ -----
 "مسئلہ اجتہاد میں الفاظ اور روح کی حیثیت" ترجمان القرآن (لاہور) ۳: ۵۷ (دسمبر ۱۹۶۱) ۶۱-۶۲

۱۹۱۔ محمدی المحقق
 "الاجتہاد فی الشریعہ الاسلامیہ" / محمدی المحقق ، علی الموسوی البهبهانی، التوحید (طهران) ۶۹: ۱۳ (رجب - شعبان ۱۴۱۳ھ) ۱۲-۲۱

۱۹۲۔ النہبان، محمد فاروق
 "مکالہ الانسان المکلف فی المناہج الاجتہادیہ" - التوحید (طهران) ۷۸: ۱۳ (جمادی الاولیٰ ۱۴۱۶ھ) ۳۵-۵۲

۱۹۳۔ ندوی، اشد رفیق
 "قرآنی صورتوں کی ترتیب اور اجتہاد صحابہ" - تحقیقات اسلامی (علی گڑھ) ۲: ۸ (اپریل - جون ۱۹۸۹) ۳۷-۵۴

۱۹۴۔ ندوی، سید ابو الحسن علی
 "اجتہاد اور فقہی مذاہب کا ارتقاء" - فکر و نظر (اسلام آباد) ۴: ۲۴ (اپریل - جون ۱۹۸۷) ۶۳-۸۶

"الاجتهاد و نشأة المذاهب الفقهية" - البعث الاسلامي (لكنون) ٥: ٢٨ (نومبر ١٩٨٣ء)

24-10

[illegible]

"الاجتهاد و نشأة المذاهب الفقهية" - الدراسات الاسلاميه (اسلام آباد) ۲:۳۰

(اپریل - یونیو ۱۹۸۵ء) ۵-۲۲

ندوی، صلاح الدین' (مترجم)

"اسلامی شریعت کا نفاذ اور تجدید و اجتہاد کے معنی" مغارف (اعظم گڑھ) ۵: ۱۳۵

(مئی ۱۹۸۵ء) ۳۳۱-۳۵۹۔

الندوی، مجیب اللہ

"الاجتهاد و تفسیر الاحکام" - الرشاد (اعظم گڑھ) ۳:۲ (ینایر - مارس ۱۹۹۰م) ۹-۲۶-

~~~~~

"فقہ اسلامی کا دائرہ کار اور اس میں اجتہاد کی حیثیت" - الرشاد (اعظم گڑھ) ۲۱:۱۸

(جنوری ۱۹۹۰) ۸-۱۹۔

۳۲:۹۱ (جولائی - اگست ۱۹۸۹ء) ۱۰-۳۲

Abstract

”کیا متفقہ اسلامی احکام کو بھی اجتہاد کے ذریعہ بدلا جا سکتا ہے؟“۔ معارف (اعظم

گڑھ) ۵:۷۹ (مئی ۱۹۵۷) ۳۳۳-۳۵۵-

٦:٤٩ (جون ١٩٥٤) - ٢٠٥ - ٢٢٢ -

۸۰:۱ (جولائی ۱۹۵۷) ۵-۲۷۔

۲:۸۰ (اگست ۱۹۵۷) ۸۵-۱۰۷۔

۳:۸۰ (ستمبر ۱۹۵۷) ۱۷۷-۱۹۸۔

۴:۸۰ (اکتوبر ۱۹۵۷) ۲۳۵-۲۶۸۔

۲۰۱۔ ندوی، محمد حنیف

"دائرہ اجتہاد کی وسعتیں" - ثقافت (لاہور) ۶:۶ (جون ۱۹۵۸) ۶۲-۶۶۔

۲۰۲۔ ندوی، محمد شہاب الدین

"اجتہاد اور اس کے نئے آفاق پندرہویں صدی کی ایک تجریدی ضرورت" -

برہان (دہلی) ۱:۱۰۷-۲ (جنوری - فروری ۱۹۹۱) ۵۴:۳۸۔

۶:۱۰۶ (دسمبر ۱۹۹۰) ۶۱-۶۳۔

۲۰۳۔ نعمانی، عبدالرشید

"تقلید مجتہدین خیر القرون" - بینات (کراچی) ۶:۳۳ (نومبر ۱۹۷۸) ۱۷-۲۵۔

۲۰۴۔ نعیم صدیقی

"قرآن و حدیث، اجتہاد، قیاس، اجماع" - ترجمان القرآن (لاہور) ۴: ۱۰۵ (جون

۱۹۸۶) ۳۱-۴۴۔

۲۰۵۔ نوری، ریاض الحسن

"ناسخ و منسوخ اور مجتہدین" - منہاج (لاہور) ۱:۱۳-۲ (جنوری - اپریل ۱۹۹۵)

۱۷۵-۱۹۰۔

۲۰۶۔ نیازی، لیاقت علی خان
 "عہد نبوی کی خصوصیات و اجتہادات" - الرشید (لاہور) ۶:۱۷ (جنوری ۱۹۹۶ء)
 ۲۵-۲۷۔

۲۰۷۔ نیازی، محمد اصغر
 اجتہاد علماء کی نظر میں" - منہاج (لاہور) ۱:۱ (جنوری ۱۹۸۳) ۲۳۵۔

۲۰۸۔ واسطی، سید علی احمد نیر
 "طب میں مسلمانوں کے اکتشافات و اجتہادات" - الرشید (لاہور) ۵:۲۱ (اپریل ۱۹۹۳) ۳۰-۳۶۔

۲۰۹۔ -----
 "طب میں مسلمانوں کے اکتشافات و اجتہادات" - معارف (اعظم گڑھ) ۱:۹۲
 (جولائی ۱۹۶۳) ۶-۱۷۔

۲۱۰۔ وثیر، امین اللہ
 "الاجتہاد فی الاسلام" - الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۳:۱۴ (ستمبر ۱۹۷۹)
 ۱۹-۲۸۔

۲۱۱۔ وصیفی، مصطفیٰ کمال
 "امکان الاجتہاد فی اصول فقہ" - المسلم المعاصر (بیروت) ۲:۱ (اپریل ۱۹۷۵)
 ۱۳۱-۱۳۲۔

۲۱۲۔ وجہ الزحلی

"الاجتهاد فی عہد التبعین" - الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۲۰: ۱ (یٹایر - مارس

۱۹۸۵م) ۳۹-۶۸

۲۱۳۔ ہزاروی، عبد القیوم

"اسلام میں اجتہاد کی اہمیت" - منہاج (لاہور) ۱: ۱ (جنوری ۱۹۸۳) ۷۴-۱۰۵۔

۲۱۴۔ یوسف، صلاح الدین

"اجتہاد اراکین اسمبلی" - محدث (لاہور) ۳: ۲۳ (اپریل ۱۹۹۳) ۱-۷۷۔

۲۱۵۔ -----

"اسلامی قانون میں اجتہاد کا مقام" - منہاج (لاہور) ۱: ۱ (جنوری ۱۹۸۳)

۲۶۶-۲۸۶۔

ENGLISH BOOKS

216. Ahmed, Moinuddin.
The Urgency of Ijtihad.- New Delhi: Kitab Bhavan, 1992. 141 p.
217. Amini, Muhammad Taqi.
Fundamentals of Ijtihad/Muhammad Taqi Amini, translated by Ghulam Ahmad Khan.- Delhi: Idarah-e-Adabiyat-e-Delhi, 1988. xiv, 285 p.
218. Aziz, Mokhtar Ihsan.
Notes on Shariah, Fiqh and Ijtihad; In: T. Mitri (ed.), Religion Law and society: A Christian-Muslim Discussion.- Geneva: WCC Publications, 1995. p. 44-47.
219. Islahi, Amin Ahsan.
Ijtihad Interpretation on Re-interpretation of Islamic law; In: Amin Ahsan Islahi and translated by S.A. Rauf. Islamic Law: Concept and codification;- Lahore: Islamic Publications, 1979. p. 51-84.

220. _____
Significancje of Ijtihad in Modern Age; In: Amin Ahsan Islahi and translated by S.A. Rauf. *Islamic Law; concept and Codification.*– Lahore: Islamic Publications, 1979. p. 109–119.
221. Kamali, Mohammad Hashim.
Ijtihad or Personal Resoning; In: Mohammad Hashim Kamali. *Principles of Islamic Jurisprudence.*– Selangor Darul Ehsan: Pelanduk Publications, 1989. p. 463–500.
222. Masud, Muhammad Khalid.
Ijtihad; In: Muhammad Khalid Masud. *Shatibi's Philosophy of Islamic Law.*– Islamabad: Islamic Research Institute, International Islamic University, 1995. p. 226–239.
223. _____.
Iqbal's Reconstruction of Ijtihad.– Lahore: Iqbl Academy, 1995. 236 p.
224. Mir Wali Ullah.
Ijtihad; In: Mir Wali Ullah. *Muslim Jurisprudence and the Quranic Law of crimes.*– 2nd ed.– Lahore: Islamic Books Service, 1982. p. 125–136.
225. Nyazee, Imran Ahsan Khan.
Theories of Islamic Law: A Methodology of Ijtihad.– Islamabad: International Institute of Islamic Thought, 1994. 344 p.

ARTICLES

226. Ahmad Hasan.
"Early Modes of Ijtihad, Ray, Qiyas and Istihsan". *Islamic Studies* (Islamabad) 6:1 (1967) 47–79.
227. _____.
"Modes of Reasoning in Legal Cause al-Ijtihad fil-Ilah". *Islamic Studies* (Islamabad) 22:1 (Spring 1983) 71–90.
228. Ahmad Khan.
"The Meaning of Ijtihad". *Islamic Literature* (Lahore) 14:4 (April 1968) 27–32.

229. Ali-Karam Ali, S.P. and Funne, F.
"The Ijtihad Controversy". *Arab Law Quarterly* (London) 9:3 (1994) 238-257.
230. al-Alwani, Taha J.
"The Crisis in Fiqh and the Methodology of Ijtihad". *American Journal of Islamic Social Sciences*. (Herndon) 8:2 (1991) 317-338.
231. _____.
"The Crisis of Thought and Ijtihad". *American Journal of Islamic Social Sciences (Herndon)* 10:2 (Summer 1993) 234-237.
232. _____.
"Taqlid and Ijtihad". *American Journal of Islamic Social Sciences (Herndon)* 9:2 (Summer 1992) 233-242.
233. Atthalib, Youssef Ahmed.
"Fiqh and Ijtihad in the Islamic Shariah" *Risalat Al-Jihad* (Malta) No. 16 (April 1990) 4-7.
234. Awwal, B.M.
"Ijtihad as a Source of Islamic Law". *Orita*. (Ibadan) 13:1 (June 1981) 77-88.
235. Brohi, A.K.
"Iqbalian Ijtihad and the concept of Islamic Socialism". *Iqbal Review* (Lahore) 9:1 (April, 1968).
236. Ehsan Elahi, Rana M. N.
"Iqbal and Freedom of Ijtihad". *Oriental College Magazine* (Lahore) 53:1-4 (1977) 295-330.
237. Faruki, Kemal A.
"Ijma, and Ijtihad for Modern Condition". *Al-Ahlibba* (Lahore) 4:4 (April 1973) 24-32.
238. _____.
"Ijma and Ijtihad for Modern condition". *Islamic Order* (Karachi) 1:2 (1979) 7-83.
239. _____.
"Ijma and Ijtihad for Modern Condition". *The Voice of Islam* (Karachi) 20:11 (August 1972) 585-592.

240. Faruqi, Muhammad Yusuf.
"Early Fuqaha on the Development of Ijtihad". *Hamdard Islamicus* (Karachi) 15:3 (Autumn 1992) 5-20.
241. _____
"Judgements of the Rashidun Caliphs and Development of Ijtihad in Islamic Jurisprudence:.. *Intellectual Discourse* (Selangor) 1:1 (1993) 9-27.
242. Fazlur Rahman.
"Concepts Sunnah, Ijtihad and Ijma in the Early Period". *Islamic Studies* (Islamabad) 1:1 (1962) 5-21.
243. Hallaq, Wael B.
"Murder Cordoba: Ijtihad, Ifta and the Evolution of Substantive Law in Medieval Islam". *Acta Orientalia* (Copenhagen) No. 55 (1994) 55-83.
244. "Ijtihad". *Yaqeen International*. (Karachi) 28:9 (September 1979) 105.
245. "Ijtihad in the Development of Islamic Banking" *New Horizon* (London) No. 57 (November 1996) 3-5.
246. Jaffery, N.A.
"Can the Ummah Progress without Ijtihad". *Journal of Islamic Banking & finance* (Karachi) 6:2 (April-June 1989) 8-12.
247. Jannati, Muhammad Ibrahim.
"The Beginnings of Shii Ijtihad". *Al-Tawhid* (Tehran) 6:1 (Sep. - Nov., 1988) 45-64.
248. _____
"The Holy Qur'an as the First Source of Ijtihad". *Al-Tawhid* (Tehran) 7:3 (Feb.-April 1990) 15-46.
249. _____
"Ijtihad and the Practice of Ray". *Al-Tawhid* (Tehran) 5:2 (Dec. 1987 - Jan. 1988) 57-78.
250. _____
"The Meaning of Ijtihad". *Al-Tawhid* (Tehran) 5:3-4 (March-August 1988) 179-200.

251. Javed Iqbal.
"Iqbal's Concept of Ijtihad". *Civil and Military Gazette* (Karachi)
April 12, 1948.
252. Khalid, Abdur Rahman.
"A Study in the Concept of Ijtihad in Islam" *Journal of Rural
Development and Administration* (Peshawar) 20:3 (1988) 147-152.
253. Khan, Manzoor Hussain.
"Punishments in Penal Law of Islam and Ijtihad". *The concept*
(Islamabad) 3:10 (Oct. 1983) 21-23.
254. Khan, Shafique Ali.
"Some Modernistic Interpretation of Ijtihad: with special references
to Constitutional Reforms in Turkey". *Journal of the Pakistan
Historical Society* (Karachi) No. 35 (1987) 85-120.
255. Khwaja Masud.
"Ijtihad is the Need of the Hour." *The News* (Rawalpindi) December
12, 1995.
256. Mansur Noor, Lik A.
"Shawkani and the Closed Door of Ijtihad." *Hamdard Islamicus*
(Karachi) 11:2 (1988) 57-65.
257. Masumi, M. Saghir Hasan.
"Ijtihad Through Fourteen Centuries." *Islamic Studies* (Islamabad)
21:4 (Winter 1982) 39-70.
258. Murtada Mutahhari.
"Ijtihad in the Imamiyyah Tradition." *Al-Tawhid* (Tehran) 4:1
(Sep.-Nov. 1986) 26-48.
259. _____
"The Role of Ijtihad in Legislation." *Al-Tawhid* (Tehran) 4:2 (Dec.
1986 - Feb. 1987) 21-41.
260. _____
"The Role of Reason in Ijtihad." *Al-Tawhid* (Tehran) 4:2 (Dec. 1986
- Feb. 1987) 42-52.

261. Noakes, Greg.
"Ijtihad: A Key to the Renewal of Critical Faith." *Hamdard Islamicus* (Karachi) 18:4 (Winter 1995) 113-122.
  262. Pervez Manzoor.
"Need for Ijtihad". *The Voice of Islam* (Karachi) 36:1-2 (Jan - Feb. 1988) 40-42.
  263. Al-Sadr, Muhammad Baqir.
"The Future Perspective of Ijtihad". *Message of Thaqaalayn* (Tehran) 2:3-4 (Fall & Winter 1995/96) 111-116.
  264. Saleemi, M. Aslam.
"Ijtihad Implications and Requisites." *The Universal Message* (Karachi) 15:6 (1994) 20-22.
  265. Serwar Hossain.
"Ijtihad in Islam". *Islam and the Modern Age* (New Delhi) 17:3 (August 1986) 185-196.
  266. Shah, Nasim Hasan.
"Ijtihad and Taqlid." *Da'wah Highlights* (Islamabad) 5:1 (1994) 10-13.
  267. _____
"Iqbal on Ijtihad". *The Nation* (Rawalpindi) April 28, 1995.
  268. Siddiqi, M. Akhtar Saeed.
"A Critical Study of Prophet's Ijtihad". *Islamic Order* (Karachi) 8:1 (1986) 88-92.
  269. Siddiqi, Nusrat Rashid.
"The Early Modes of Ijtihad-Qiyas". *The Voice of Islam* (Karachi) 13:9 (June 1965) 475-487.
  270. Vogel, Frank E.
"The Closing of the Door of Ijtihad and the Application of the Law". *American Journal of Islamic Social Sciences* (Hernden) 10:3 (1993) 396-402.
-